

ni mogel, da obžalujem, kar sem zakrivil in da v prihodnje ne bom več zbijal ter uganjal šal, ki ne prislojajo duhovniku ter kratijo ugled celotnemu stanu.

Z resnim ukorom od strani stanovskih predstavnikov je bila moja zaroka pokopana.

Radi tega, ker me je držala krog vratu tedaj 22 let stara — 72 letna Erna Špicelj, ker se je tolažil ta objem za zaroko, sem bil kaznovan od posvetne gospodke, prišel v časopis in še pred duhovnimi predstojniki sem moral obljubiti poplajšanje; ko sem imel pred Bogom, ki sodi drugače nego posvetna in duhovna oblast — popolen odpustek! Ta razlika med krivičnimi razsodbami ter ukori tu na tem grešnem svetu in med nagrado, ki jo pravzaprav zaslužiš v slučaju, kakor je bil ta moj, pred sodnim stolom na onem svetu, me tolaži še danes; a kljub temu tolažilo se ne bom zaročil nikdar več! Že komaj par ur trajajočo zaroko mi je ogrenila 72 letna izvoljenka Erna Špicelj; kako bi šele bilo z menoj, če bi se bil kedaj poročil!

Dvojno življenje.

(Odlomek.)

Ni se dolgo, ko je živel v teh krajih velik skupuh. Srečo je imel in svoje srce, pa mu je raste kup sam od sebe v zadovoljstvu in bogastvu.

Pa mu je hodilo nekaj navskriž, ko je prišel k njemu sel sv. Petra in mu naznanil, da je njegova smrt določena na Vseh svetnikov dan čez sedem let. Prestrašil se je hipoma čudnega sporočila, nato se je pa iznajdljivo zamejal:

»Tisoč sem jih že prekanil, bom pa še tebe, sveti Peter!«

Prav v istem kraju pa je živel mladenič-posestnik, dober mladenič skozinsko, čeprav je bil velik zapravljivec. Denar mu je kar ginil v roki. Po gozdu in polju, cesti in hišah, vsepovsod ga je izgubljaj.

Pomoči je iskal pri skupuhu in bankir mu je posojal denar za oduške obresti. A čim večkrat je prihajal k njemu, tem težje mu ga je posojal, dočim je mladenič tem lažje zapravljaj težko izposojeni denar. Zopet se je napotil k njemu in tedaj je bil skoro prepričan, da ga skupuh odbije. A motil se je o starem grešniku in se začudil, ko mu je prijazno in sladko dejal:

»Denar dobiš, obresti ne plačaš, a dai mi boš polovico svojega življenja.«

Mladenič je bil dober s starcem, ni veliko pomišljal in je privolil.

»Pismo« sta delala pod križem s prisego na sv. večer. Skupuh je prisegal, mislil na fantovo prisego, posestvo in na leta, ki si jih bo kupil.

»Trideset jih bo najmanj polovica, ej, še sedemindeset let bom delal svoje zla!«

Fant pa je oddajal prav rad polovico svojega življenja, pa ne tistega, o katerem je mislil skupuh. Notar je razumel fantovo prisego in ker ji skupuh ni ugovarjal, je bila kupčija sklenjena.

Velik hrup so zagnali drugi dan na vasi. Mladenič pa je stal pod lipo in vpil:

»Rojaki, vesel sem, vesel, kot še nikoli. Veselite se x manol!«

Vaščani so se krohotali:

»Pravi, da je vesel, pa se smeje! In drugi dan je jokal.«

»Žalosten sem, prijatelji, žalosten! Utolažite mojo žalost!«

»Bedake, so vpili ljudje, žalosten je, pa joče! In tretji dan jim je klical:

»Bratje, odvzrite polovico življenja! Živeli bomo v raj!«

Tedaj mu je priletelo par kamnov tik mimo ušes in strašen krik je nastal.

»Cigan, potepenec! Malo imamo življenja, pa ga nam hoče še polovico ukrasti! — Ubijte lopovale!«

Nihče ne ve, kako se je rešil mladenič in kam je zginil. Pravi o, da je še dolgo živel in da so ga vsepovsod preganjali. O njegovi smrti ne ve nihče ničesar.

Skupuh je ugrabil njegovo posestvo in na Vseh svetnikov dan čez sedem let pa je umrl od lakote na vrečah zlata.

T. J.

Januš Golec:

Žalostna 30-letnica.

Dne 27. novembra in dne 1. decembra je minulo 30 let, odkar se je zgodil v okolici trga Vransko štirikratni umor, ki je pretresel in razburil celo štajersko javnost. Dne 13. aprila l. 1927 bo zatonilo 30 let, ko je bil obošen v Celju štirikratni roparski morilec Pavel Ferme.

Kdo je bil Pavel Ferme?

Pavel Ferme se je rodil dne 24. januarja 1866 v vasi Jelenik, župnija St. Gotard ob štajersko-kranjski meji. Oče in mati sta mu bila Matevž in Elizabeta, ki sta bivala v bajti Matevževega brata v Jeleniku. Pri Fermetovih se je reklo po domače pri Gornjem Brvarju. Zakonska Matevž in Elizabeta Ferme sta imela osem otrok, od katerih sta dočakala moško starost le morilec Pavel in sestra Ana.

Pavel je dovršil ljudsko šolo v St. Gotardu, nato je služil okrog po Cemašniku in St. Gotardu kot pastir pri različnih gospodarjih. Ko je bil ster 16 let, se je preselil s starši vred na štajersko, ker je bila kočura, v kateri so bivali do tedaj, prodana.

Po preselitvi na štajersko se je potikal Pavel po okolici Vranskega v službi dainarja, hlapca, pomagal je žgati

nekaj časa oglje in bil je tudi enkrat uslužben pri nekem mlinu.

V različnih službah se je razvil iz fanta v srednje velikega moža, krepke postave, rjavah brk pod nosom, le zobe je imel slabe.

Pri delu ni bil priden. Rad se je družil z bolj sumljivimi osebami, a s sodiščem ni imel opravka, dokler ni postal roparski morilec.

Iz njegovega življenja se še omenja, da je imel dve ljubici: od njega unorjeno Heleno Florjanc in neko Mazzoni, ki je dala neposredni povod za Pavlove umore.

Ferne se je namreč zaljubil v Mazzonijevu in jo hotel poročiti. Ko je prošil za roko izvoljenke, ga je njen oče zavrnil, češ, kaj bo dekle s teboj, ko nimaš nobenega premoženja. Tudi ljubica mu je obljubila zakonsko zvezo le pod pogojem, da si pridobi za skupno življenje potrebne denarje.

S poštenim delom kot dninar in hlapec si Pavel ni mogel prislužiti od izvoljenke zahtevanega denarja in radi tega je začel misliti na hitro obogetitev potom ropa. Ljubico si je hotel prikleniti na se za vsako ceno, denar je moral imeti, v svoji duševni omejenosti je skoval načrt: stegniti roko nasilnim potom po premoženju tedaj v okolici Vranskega po mnenju javnosti premožnih ljudi.

Fermetov prvi umor.

V Trojanah pri Vranskem je živel tedaj družina Novak (po domače Urankar). O gospodarju Vinku Novaku je bilo znano, da je dobil 400 goldinarjev posojila, da bi si popravil po potresu leta 1895 hišo in gospodarska poslopja.

V noči 27. novembra sta legla Vinko in Marija Novak k počitku v sobo, ki je bila ločena od izbe, v kateri so že spali njuni otroci. Predno sta zaspala, sta še nekaj časa kramljala med seboj. Kar naenkrat so se odprla vrata spalnice in pred posteljo je stopila temna postava, ki je suvala z nočem proti zgledju. Neznanec je usmerjal sunke proti oni strani, kjer je ležal gospodar. Žena je skočila vsa preplašena s postelje in se zagnala v napadalca, ki jo je udaril močno po desnem očesu. Hrabra ženska ni zgubila zavesti, ampak se je lotila tolovaja z obema rokama in ga skušala poriniti skozi duri. Močni ropar je Marijo parkrat ranil z nožem v hrbet, a ni podlegla. Napadena in napadalec sta se ruvala precej časa, predno se je mož zavedel toliko, da se je dvignil s postelje in hotel prihiteti ženi na pomoč. Komaj je stopil s postelje na tla, se je zgrudil radi poškodb, katere mu je prizadel tolovaj pri prvih zamahih z nožem.

Kljub temu, da je slišala z vsemi močmi se boreča žena, kako je padel od smrtnih ran onemogli mož po tleh, ni odnehala v boju, ampak se ji je posrečilo, da je iztisnila neznanca skozi duri in jih tudi zaklenila. Nato je prižgala luč in zagledala, sama ranjena, svojega moža na tleh v krvi in v zadnjih izdihljajih. V nepopisnem trepetu za življenje ljubljene moža je spet odklenila vrata spalnice in hotela poklicati na pomoč. Komaj je odprla duri, že se je zagnal tolovaj proti njej, jo hotel zabosti v prsa, na srečo je zadel nož samo Marijin robec. Junaska žena ni omahnila, ponovno se je zakadila v roparja in ga zgrabila za roko, v kateri je držal nož. Začela se je zopet borba med obema. Žena je bila v obrambi tako spretna, da se je umaknil hudoba za stol in izza stola je podstavil junakinji nogo ter jo zbil na tla. Po tleh padli je pokleknil na prsa in jo obdeloval z dolgim nožem po rokah ter po glavi. Ker je bila popolna tema, je ni zadel kljub večkratnim zamahihjem smrtno. Ta obupni boj na življenje in smrt je trajal precej minut. Ženska je tolkla z nogami, bila okrog z rokami in ropot ter trušč je zbudil otroke, ki so spali v sosedni sobi. Iz spanja prebujena deca je zagnala krik, tolovaj se je zbal, spustil mater ter pobegnil.

Nepad na oba Novaka se je izvršil ob 11. uri ponoči. Ropar je pustil na tleh en gumb, na dvorišču sled stopal, ker je bil tedaj sneg. Pred napadom je splezal na slivo pred hišo in iz slive se je pognal skozi okno na hodnik pred spalnico.

Vinko Novak je obležal mrtev, žena Marija je bila večkrat zabodena, a nobena rana ni bila smrtno nevarna. Tolovaj ni imel časa, da bi bil oropal Novakove.

Orožništvo je preiskovalo koj drugo jutro slučaj, vzelo seboj gumb napadalcev in premerilo natančno odtise roparjevih stopal v snegu. Marija je še opisala osebnost tolovaja, kolikor ga je otipala v borbi, ker pri popolni nočni temi ga ni videla, pač pa ga je opraskala do krvi na več mestih.

Drugi Fermetov trikratni umor.

Zandarmerija je preiskovala umor pri Urankerjevih; Ferme je koval načrt, kako bi se polestil tujega denarja, da ga ponoči ljubica, kje drugod, ker mu je rop izpodlel pri Novaku.

V Lovcih pri Vranskem in sicer bolj ne samem je prebival mlinar Martin Trofi. Ni imel žene in ne otrok, ampak gospodinja mu je svoječasa Fermetova ljubica Helena Florjanc. Pri Troflovih je bil za pastirja še tudi Helenin 14letni sinček Tomaž.

Trofi je bil znan deleč naokoli kot varčen, skrben in marljiv gospodar, ki je hranil pod palcem precej gotovega denarja.

Fermetu so bile dobro znane premoženjske razmere mlinarja Trofia, ker je delal pri njem večkrat po cele dneve.

V nedeljo 1. decembra 1895. ob 8. uri zjutraj se je mudil stari Trofi na kratkem obisku pri sosedu Ceciliji Blatnik. Od nje se je vrnil v svoj mlin in od tedaj ga ni videl nikdo več živega.

Ob 10. uri predpoldne je stopila Blatnica k Troflovim, da bi govorila z Martinovo gospodnjo. Našla je vrata zaprta. Drugič je bila Blatnica pri mlinu ob 4. uri popoldne, a zopet je bilo vse zaprto, vse tiho. Sporočila je svojemu možu, da ni dobila pri Troflovih že drugič niko-

gar doma, a vrata so zaprta na mlinu in hlevu Blatnik je takoj sumil, da gre za zločin, ni šel sam k Trofiu, ampak je obvestil o sumljivi zadevi žandarje na Vranskem.

Orožniki so prišli, odprli s silo mlin ter hlev in našli vse tri prebivalce — ubite. V sobi sta ležala na tleh v mlaki krvi s preklenima glavama mlinar Martin Trofi in njegova gospodinja Helena Florjanc. Poleg ubitih je počivalo morilno orodje — krvava sekira. Razen sekire je še visela v sobi umora na klinu s krvjo ošrafotana moška suknja. Morilcu in roparju je postalo po izvršenem zločinu očitno vroče, ker se je slekel, obesil suknjo na klin in se lotil nato iztikanja za Troflovim denarjem. Ko sta bila Martin in Helena mrtva in denar izropan, je ostavil tolovaj mlin ter ga zaklenil za seboj. Stopil je še v hlev in naletel v listnjaku na 14letnega Heleninega sinčka Tomaža. Ker je pustil sekiro v mlinu, je funka tako dolgo pestil z rokami za vrat, da se je reva zadušil.

Pavla Fermeta so videle razne osebe na dan zločina krog 9. ure predpoldne v bližini Troflovih. Po roparskem umoru je še pil v gostilni nekje v bližini Troflovih, proti navadi plečal in pravil krčmarju, da je v zadnjem času zaslužil lepo ter obilno.

Zandarmeriji je bilo takoj jasno, da gre pri Novaku in Troflovih za enega in istega zločinca.

Štirikratni roparski umor je razburil grozno celo vransko okolico. Oblasti so poslale na Vransko 21 orožnikov in posebnega sodnika, ki je preiskoval grozne zločine na licu mesta.

Po knofu, stopinjah v snegu, krvavi sekiri in suknji so izsledili orožniki in preiskovalni sodnik kmalu krivca v osebi Pavla Fermeta. Ko so ga prijeli 4. decembra 1895, so našli pri njem 55 gld. 70 kr. Fermetova sestra Ana je izpovedala takoj po bratovi aretaciji, da je krvava sekira njegova last. On sam ni tajil, da je suknja, ki so jo našli v sobi pri Trofiu, njegova, a jo je posebil pri mladenjevih en dan poprej, ko je bil tamkaj na dnini.

Vse štiri zločine je tajil Ferme odločno takoj po aretaciji, v zaporu in še pod vislicami.

Iz Vranskega so prepeljali Fermeta v celjske zapore.

Obsodba in usmrnitev.

V preiskovalnem zaporu v Celju je bil Ferme od 4. decembra 1895 do 31. marca 1896, ko je prišel pred poroto. Kakor sem že omenil, je zločinec tajil bedasto trdovratno zločine in se izgovarjal pri vsakem zaslišanju — drugače.

Pri porotni obravnavi 31. marca 1896 so nastopile razne priče, ki so morilcu natančno dokazale krivdo.

Vdova Novak je lopova spoznala pri razpravi in mo pokazala, kje in kod ga je opraskala v oni obupni borbi. Brazgotine po Fermetovem obrazu in po rokah so se ujemale natančno z izpovedjo Novakove.

Porotniki so obsodili zločinca po kratki razpravi enoglasno na smrt na vešalih.

Celjski odvetnik, ravnatelj g. dr. Ivan Dečko, ki je zagovarjal Fermeta, je vložil proti obsodbi priliz, ki je bil pa zavrnjen.

Ker ni šlo s pritožbo, je začel obsojenec hliniti duševno zmedenost in neodgovornost za svoja dejanja.

Poslali so ga iz Celja na opazovanje v umobolnico na Studence pri Ljubljani. Tamonjši zdravniki so ga poslali hitro nazaj in z njim tudi spričevalo, da je poosebljena hudoba, ki je izvršila grozne zločine pri čisto zdravi pameti ter polni odgovornosti.

Ko se je vrnil Ferme iz Ljubljane nazaj v celjske zapore, ga je obiskala lastna mati. Pravila mu je, da ga ljubica Mazzoni ne mara več in se mu celo posmeha. Prosila ga je, naj prizna zločine, ki so itak dokazani in naj umrje spravljeno z Bogom. Tudi lastni materi je zloba trmoglavno zatrdjeval, da je nedolžen in bo moral na vešala za hudodelstva drugih.

Rajni avstrijski cesar Franc Jožef je potrdil Fermetovo smrtno obsodbo 10. aprila 1897. Cesarjeva potrditev se glasi: »Njegovo Veličanstvo je blagovolilo naročiti, v slučaju Ferme se naj postopa po zakonu.« To potrdilo obsodbe je brez cesarjevega podpisa.

Dne 12. aprila 1897 je naznanil celjski sodni dvor Fermetu, da bo obošen drugi dan zjutraj. Ko so ga vprašali, če je razumel naznanilo smrti, je pokimal.

Zadnjo noč je zadostil krščanski dolžnosti, se spovedal in bil obhajen. Ko so ga peljali na morišče, se je obnašal bojazljivo, zatrdjeval svojo nedolžnost, klical na pomoč Jožefa in Marijo.

Obešanje je trajalo 5 minut in ga je izvršil dunajski rabelj Karol Sellinger, ki je prejel za svoj posel 110 gld.

V »Slovenskem Gospodarju« smo že objavili življenje in zločinsko delovanje na Slovenskem štajerskem znanih tolovajev Guzaja in Krivca. Letos beležimo zločine Pavla Fermeta, ki je bil poosebljena zloba in bojazljivca.

Guzaja in Krivca je natural na kriva pota spor z roko pravice. Ta dva nista ubijala ter ropala iz pohlepa po človeški krvi in premoženju, ampak sta se branila v slučaju zasledovanja ter krađe in ropala, da sta se preživljala in si ustvarjala s tujo lastnino med priprosto revnim ljudstvom prijatelje, ki so ju štili ter prikrivali oblastem.

Roparski morilec Pavel Ferme je ubil na najbolj balkanski način štiri osebe iz živalsko divjega pohlepa po denarju in spolnem uživanju.

Guzaj in Krivec živita in bosta živela v pravljicah med narodom; Fermeta je narod pljunil v pozabnost radi skrajno surovih roparskih umorov, za koje so edino plačilo — vešalal.

VESELE BOŽIČNE PRAZNIKE TER SREČNO IN VESELO NOVO LETO

želita cenj. naročnikom in čitateljem »Slov. Gospodarja« uredništvo in upravništvo.